

UNELE ASPECTE ALE MODERNIZĂRII PREDĂRII ISTORIEI

ELIZA BICHMAN, LUCIA GEORGIAN și C. DINU

Modernizarea conținutului și a metodelor predării istoriei în școală este o problemă mult dezbătută în pedagogia noastră din trecut și de astăzi și în pedagogia universală.

Caracterul militant al studiului istoriei explică faptul că încă burghezia, în etapa ascensiunii sale, înțelegând rolul deosebit al istoriei, a ridicat problema modernizării predării acesteia în școală, concepând-o însă atunci, în mod limitat — ca folosire a materialelor intuitive.

Păstrînd ca bază concepția materialist-dialectică, predarea istoriei trebuie mereu îmborsătită, după cele mai moderne concepții, sisteme și metode, spre a se menține la nivelul experienței științei istorice și a didacticii mondiale.

Modernizarea predării acestei discipline este o necesitate obiectivă, determinată în primul rînd de progresele științei, ale cunoașterii și ale practicii sociale, de posibilitățile sporite astăzi de lărgire a orizontului spiritual al omului contemporan.

Este cunoscut că în prezent sînt posibilități mult mai mari de însușire și de răsăndire rapidă în mase largi a cunoștințelor istorice. Știința istorică s-a îmbogățit cu noi fapte și fenomene, cu noi concluzii privind cercetarea epocilor vechi și noi de către istoriografia din țară și de peste hotare. Acestea determină o înnoire a conținutului istoriei, înțeleasă nu sub aspectul cantitativ, ci sub acela al unor noi concluzii, noi corelații și generalizări și chiar a unor perspective noi. La progresul științei istorice a contribuit în ultimul timp dezvoltarea științelor auxiliare și folosirea metodelor și practicilor altor discipline, ca : psihanaliza, antropologia filozofică, psihologia socială, ancheta socială, statistica economică, precum și unele mijloace rapide de informare și documentare, care, lărgind orizontul științific, influențează pozitiv și predarea disciplinei noastre¹.

Dezvoltarea mijloacelor tehnice de investigație² și extinderea relațiilor culturale ale țării noastre, precum și posibilitățile de folosire a cuceririlor științei și tehnicii mondiale, impun și profesorilor de istorie sarcina de a realiza predarea istoriei la nivelul cel mai înalt, în vederea formării unor cetățeni cu o concepție științifică despre lume și cu o atitudine socialistă.

¹ Vezi recenziile lucrării *La psychanalyse et l'histoire* de G. Devereux în „Referate și recenzii“, 7, 1965 și acad. C. Ionescu-Gulian, *Marxismul și antropologia filozofică*, în „Lupta de clasă“, 9, 1965.

² Vezi V. S. Liublinski, *Tehnica în slujba istoricilor*, în A.R.S. nr. 2, 1964.

Ponderea mare a predării istoriei în sistemul educației comuniste a tinerețului cere profesorului de istorie preocuparea de a îndeplini — în raport cu specificul muncii sale — sarcinile Congresului al IX-lea al P.C.R., privind perfecționarea învățământului nostru. Documentele Congresului al IX-lea al P.C.R. și documentele recente ale P.C.R. subliniază importanța științelor sociale în construirea societății socialiste și a promovării progresului tehnic în toate domeniile de activitate, creșterea bazei tehnico-materiale a științei³. În acest sens, trebuie să se înțeleagă și necesitatea modernizării predării istoriei.

A moderniza predarea istoriei înseamnă în primul rând a folosi în chip nou, corespunzător cerințelor actuale, conținutul faptic și metodologia marxist-leninistă, a aplica cu mai mult spirit de inițiativă indicațiile clasicii marxism-leninismului și ale documentelor de partid; înseamnă în același timp a găsi căi, metode și procedee noi de aplicare a principiilor didactice; înseamnă îmbinarea justă a tradițiilor progresiste cu ceea ce este mai nou în gândirea pedagogică mondială.

Istoria, fiind o știință socială, modernizarea predării ei în școală se realizează, firește, în alt chip decât în predarea limbilor moderne sau a științelor naturii. Noile descoperiri tehnice au revoluționat atât conținutul, cât și metodele de cercetare ale acestor științe, deci și obiectele de învățămînt corespunzătoare lor.

În țara noastră, ca și în alte țări, există astăzi încercări, experimente și realizări privind înnoirea predării istoriei în școală. Acestea au în vedere atât conținutul, cât și metodele.

Modernizarea conținutului predării istoriei se reflectă în primul rând în programele și manualele școlare.

Astfel, în ultimii ani, manualele noastre de istorie au fost îmbunătățite prin conținutul reînnoit, prin fundamentarea mai profundă, mai realistă a unor probleme de istorie, în lumina tezelor ultimelor documente de partid — în primul rând cele privind cea de-a 45 aniversare a P.C.R. — și pe baza rezultatelor cercetărilor științifice de specialitate. De asemenea, s-a asigurat un caracter mai accesibil lecțiilor, prin folosirea mai atentă a datelor psihologiei pedagogice, dovedindu-se astfel grija pentru optimizarea educației comuniste a elevilor, pentru lărgirea orizontului lor cultural. De pildă, în noile manuale de istorie se simte preocuparea tot mai mare pentru sublinierea caracterului educativ al acestei discipline, pentru educația estetică, ateist-științifică etc. În cadrul lecțiilor de istorie a patriei au fost lămurite aspecte, ca: formarea poporului român și a limbii române, continuitatea și unitatea neîntreruptă a poporului român, formarea și desăvîrșirea statului național român, începuturile și dezvoltarea mișcării muncitorești ș.a.

Cu toate acestea, socotim că și-ar putea găsi un loc în programele și în manualele de istorie probleme foarte actuale de istorie universală, ca: elemente ale

³ *Congresul al IX-lea al P.C.R., Raportul C.C. al P.C.R.*, cap. II, Editura Politică, 1965.

istoriei Americii precolumbiene, ale formării și dezvoltării națiunilor moderne ale celor două Americii, ale istoriei Africii, precum și probleme ale istoriei patriei, ca, premise istorice ale formării națiunii române, aprecierea mai diferențiată a poziției diverselor grupări ale burgheziei române în momentele cruciale ale istoriei patriei, legăturile și poziția înaintată a mișcării noastre muncitorești în cadrul mișcării muncitorești internaționale (atât în secolul al XIX-lea, cât și în secolul al XX-lea, până în prezent).

În cadrul secțiilor UNESCO — care se ocupă cu problemele de învățămînt — modernizarea predării istoriei în școală se pune sub două aspecte : al conținutului programelor și manualelor și al metodelor și procedeele folosite în predarea istoriei.

În ceea ce privește conținutul manualelor de istorie, dat fiind faptul că în unele țări capitaliste mai există încă tendințe de reînviere a unor teorii fasciste, UNESCO a luat atitudine împotriva manualelor care reflectă această tendință⁴.

În vederea realizării unor manuale de istorie care să meargă pe linia promovării coexistenței pașnice, a prieteniei și colaborării dintre popoare, UNESCO a organizat o serie de acțiuni importante, cum sînt : cursul de studiu internațional de la Bruxelles, consacrat manualelor școlare (în special celor de istorie) și ale cărui concluzii au fost publicate de către J. A. Lawerys în lucrarea : *Les manuels d'histoire et la compréhension internationale* ; numeroase congrese ale profesorilor de istorie (de exemplu, cel de la Sèvres), la care s-au discutat probleme legate de manuale, de pildă prezentarea eronată a evenimentelor importante în manualele de istorie, omisiuni întâmplătoare sau intenționate, prezentări tendențioase și injurioase la adresa unor state, locul insuficient rezervat studierii istoriei unor popoare și nevalorificarea aportului lor la cultura universală (de exemplu, la congresul de la Brest), Congresul internațional al Școlii moderne (cu referate, ca „Școala și democrația“, „Școala și cultura“ etc. etc.)

Pentru elaborarea unor cît mai bune manuale, UNESCO a pus bazele Institutului internațional pentru îmbunătățirea manualelor școlare (institut care funcționează în *Kant-Hochschule* din Brunswick), a creat comitetul pentru Europa-Asia care a ținut un congres la Tokio, unde s-au discutat probleme referitoare la manualele de istorie (de exemplu : cum este prezentată cultura popoarelor din Asia în manualele din Occident, cum este prezentat colonialismul, cum este prezentat Occidentul în manualele școlare din Asia.)

Pentru îmbunătățirea manualelor de istorie, UNESCO a inițiat și publicarea a o serie de lucrări, ca : *L'Histoire telle que nos enfants l'apprennent* (în „Le Courier de l'UNESCO“), *Les manuels scolaires et la compréhension internationale*.

⁴ Vezi Cyril Bibby, *L'éducateur devant le racisme*, ed. de l'UNESCO, 1965.

Există în prezent în rîndurile pedagogilor tendințe sănătoase de educare a tineretului, în spiritul păcii și prieteniei între popoare, în spirit ateist etc. Pe această linie merg și lucrările „Centrului de legătură al educatorilor contra prejudecăților rasiale”⁵, sub auspiciile UNESCO.

Este deosebit de important faptul că la cea de-a XV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. delegația română a făcut propuneri concrete cu privire la efortul comun ce trebuie să-l depună toate statele pentru educarea tineretului în spiritul păcii, al colaborării și prieteniei între popoare și că această propunere a fost votată și a avut ecou internațional. În prezent, această linie este continuată prin activitatea desfășurată de reprezentanții țării noastre și în cadrul altor organizații și reuniuni internaționale și se reflectă în manualele și programele de istorie.

Instruirea programată, aspect caracteristic al modernizării învățămîntului, este o aplicare a ciberneticii în învățămînt.

Cibernetica, deși la începuturile ei, vine și ea în ajutorul profesorilor de istorie. Aplicarea ei în școala noastră — ca în toate țările socialiste — se face în concordanță cu principiile pedagogiei marxiste, evitîndu-se aspectele ei idealiste din țările capitaliste (de exemplu : o oarecare tendință spre mecanizarea procesului învățării, spre un fel de dresaj al elevului ș.a.).

În multe țări se fac astăzi numeroase cercetări și experimente cu privire la introducerea instruirii programate la istorie (U.R.S.S., Franța, S.U.A., Anglia, Japonia, R.P.U. ș.a. fiind în fruntea acțiunii), aceasta fiind cea mai dezbătută problemă a modernizării disciplinei istoriei.

Materialul bibliografic de care dispunem referitor la predarea istoriei prin instruirea programată este mult mai limitat în comparație cu cel referitor la alte obiecte de învățămînt (de exemplu, pentru limbile străine, matematici, științele naturii etc.).

Trebuie totuși să reamintim — așa cum se arată și în lucrarea specialistului Edward B. Fry, *Teaching machines and programmed instruction*⁶ — că și în cadrul disciplinelor școlare cu conținut umanist se pot realiza programele de instruire, chiar dacă acestea nu pot cuprinde în întregime indicațiile programelor școlare, ci numai unele teme (de exemplu, cele care se referă la cultură, sau cele care orientează gîndirea elevilor spre generalizări, spre legi).

Instruirea programată — după cum se știe — oferă posibilitatea asimilării unui volum mai mare de cunoștințe într-un timp mai redus, a activizării tuturor elevilor, stimulării gîndirii lor și depistării imediate a lacunelor ce se ivesc în cursul însușirii cunoștințelor de către aceștia. Informația imediată despre efectul acțiunii instructiv-educative, defectuoasă în cazul pedagogiei tradiționale, se realizează în condiții mai bune prin aplicarea instruirii programate, care oferă mijloace pentru stabilirea precisă, imediată a cantității și efectului

⁵ Vezi C. Bibby, *op. cit.*

⁶ New York, 1963.

acestei informații. Se deschid astfel mari perspective de dezvoltare a procesului de învățământ.

Este important de reținut și faptul că prin instruirea programată crește rolul stimulator al autocontrolului în procesul învățării, precum și al autoinstruirii permanente.

În țara noastră, instruirea programată face primii pași, la istorie fiind vorba de primele încercări. Lucrările apărute, experimentele, discuțiile pe marginea lor nu sînt pînă în prezent de natură să se poată trage concluzii mai ample.

În această privință menționăm experimentul inițiat la Cluj de către tovarășii I. Radu, E. Krau și S. Cozonac, care au publicat cîteva materiale⁷ cu privire la rezultatele obținute; experimentul de la Gherla, precum și cel început de Institutul de științe pedagogice din București la Liceul „Gh. Șincai“, experiment programat pe trei ani.

Experimentul de la Liceul „Șincai“ urmărește în această primă etapă — stabilirea parametrilor pentru unele lecții de istorie modernă și contemporană.

Considerăm că este necesar ca materialele teoretice informative, din presa noastră și de peste hotare, privind această problemă, să fie abundente, să fie difuzate în masa profesorilor, iar experimentele să se facă pe scară mai largă, cu participarea mai multor specialiști (pedagogi, profesori de diferite discipline, tehnicieni etc.). După aceste experimente, s-ar putea organiza consfătuiri în care participanții să aducă sugestii, să facă propuneri concrete legate de aplicarea instruirii programate la istorie. Acestea sînt cu atît mai necesare, cu cît instruirea programată la istorie — ca, de altfel, și la alte obiecte — implică în primul rînd schimbări la nivelul planului de învățământ, al programelor și manualelor școlare. În al doilea rînd este absolut necesar să se discute pe baza experimentelor realizate la ce teme poate fi aplicată instruirea programată la istorie, cum pot fi rezolvate prin intermediul mașinilor sarcinile educative ale predării istoriei, precum și posibilitățile aplicării programării în cadrul predării ciclice a istoriei în țara noastră.

Deocamdată, totul este, așa cum s-a spus, în faza cercetărilor, a cunoașterii specificului programării disciplinelor umaniste în general. În ceea ce privește istoria, literatura documentară — teoretică și aplicată — este insuficientă pentru a trage concluzii cu privire la posibilitățile și perspectivele programării în masă a predării istoriei în școală. De aceea, socotim că atît scepticismul, cît și generalizările pripite, prea optimiste, nu sînt potrivite, n-au o bază științifică la ora actuală.

La sesiunea metodică-științifică, organizată în luna aprilie 1966 la Cluj, de către Societatea de științe istorice și filologice s-a abordat problema instruirii programate, deschizându-se perspective stimulării cercetărilor în această direcție. Și cu acest prilej s-a manifestat un viu interes al profesorilor de istorie pentru această problemă și dorința lor de a se documenta cît mai larg prin intermediul publicațiilor de specialitate.

⁷ Vezi articolele lui I. Radu și ceilalți din „Revista de pedagogie“, 6, 1964 și în „Studia Universitatis «Babeș-Bolyai»“, seria Psihologia-Pedagogia, 1963.

Sistemul instruirii programate oferă perspective interesante predării istoriei, însă este o problemă de viitor, fiind legat de o seamă de condiții și factori, printre care, în afară de cei arătați mai sus, este și acela al asigurării cu materialele didactice necesare, mașini, aparate etc.

În prezent în întreaga lume se manifestă tendința de a pune pe elevi în contact direct cu cât mai multe și mai variate documente istorice din trecut și de astăzi și de a se folosi și în această direcție tehnica modernă.

Pentru noi este interesant de semnalat că în afară de sublinierea importanței folosirii documentului istoric pentru „redescoperirea istoriei“ de către elevi și interpretarea ei, „adesea în chip original“⁸, în literatura respectivă sînt reliefate aspectele educative ale utilizării documentului, care trebuie valorificate în mai mare măsură și de către profesorii noștri de istorie.

Contribuția documentului istoric la formarea concepției materialist-dialectice a elevilor este foarte mare, prin document putîndu-se ilustra progresul, desăvîrșirea omului, solidaritatea generațiilor care s-au succedat în drumul spre libertate ș.a.

Trezirea interesului pentru cercetarea muzeelor, a monumentelor, locurilor și în general a documentelor istorice, educarea respectului pentru acestea, a cultului adevărului și imparțialității trebuie să rezulte dintr-o judicioasă analiză a documentelor sub îndrumarea profesorului și să ducă la educarea patriotică și internaționalistă a elevilor. Mai trebuie să subliniem și faptul că documentele istorice pot fi folosite și prin intermediul mijloacelor moderne⁹; filmul documentar, reportajul-film *Histria, Cetatea de piatră*, diafilmul *Pagini de istorie*, sau filmul istoric în care s-a introdus documentul istoric, cum s-a făcut în parte în filmele *Tudor, Lupeni 29, Richard al III-lea, Procesul de la Nürnberg*.

Cum majoritatea documentelor istorice, mai ales cele legate de trecut, se păstrează în muzee, o preocupare deosebită în ceea ce privește predarea istoriei o constituie activitatea la Muzeul de istorie: *lecția și vizita la muzeu*.

UNESCO a inițiat și pe această linie o serie de acțiuni, ca Seminarul internațional de la New York și Seminarul internațional de la Atena, precum și publicarea a o serie de lucrări în: „Revue analytique de l'éducation“ (*L'enseignement de l'histoire, Le rôle des musées dans l'éducation* etc.), în „Museum“, reviste trimestriale publicate de UNESCO.

În numeroasele articole apărute se arată realizările pe plan internațional în ceea ce privește folosirea pieselor muzeistice în procesul instructiv-educativ. Menționăm și lucrări de mai mari proporții cu privire la această temă ca *Musées et jeunesse, L'utilisations des musées à l'école active* ș.a.

⁸ Vezi *L'utilisation des documents*, în *Histoire et géographie, Enseignements généraux*, Edition de l'Education Nationale, Horaires, 1964.

⁹ *La contribution du film dans l'enseignement*, UNESCO, în „Etudes et documents d'information“, 39.

La noi în țară folosirea documentelor istorice în predare și a activității la muzeu (vizite cu temă și lecția la muzeu) a înregistrat unele succese, constituind de mai mulți ani o preocupare a profesorilor de istorie. În această direcție au contribuit la răspândirea materialelor informative și la îndrumarea experienței practice, la catedră, institutele de perfecționare, unele cercuri pedagogice de istorie, Editura Didactică și Pedagogică — prin publicarea crestomațiilor pentru istoria antică și evul mediu — Editura Academiei Republicii Socialiste România — prin publicarea colecțiilor sale de documente — Ministerul Învățământului, care a pus la îndemâna profesorilor o serie de diafilme și filme documentare, precum și conducerea muzeelor, care au antrenat cadrele didactice în cunoașterea și folosirea acestor muzee în scopuri didactice. Printre acestea, Muzeul de istorie a orașului București găzduiește și sprijină lucrările filialei noastre și alte forme care ajută la ridicarea nivelului predării istoriei în școală. De exemplu, Institutul de perfecționare a cadrelor didactice din București a organizat numeroase lecții deschise la muzeu, în cadrul cursurilor și instructajelor și a sprijinit cercurile pedagogice în acest sens. Amintim și faptul că profesorii au organizat în școli muzee de istorie interesante — pentru început — (de exemplu, cel de la Liceul „N. Bălcescu”-București, de la Vasilați, din Oradea, Găești ș.a.).

În cadrul seminariilor și lucrărilor internaționale privind această problemă se menționează realizări din diferite țări, pe care este util să le cunoaștem: crearea unor secții speciale în cadrul muzeelor pentru nevoile școlii: ghizi și cercetători cu pregătire pedagogică specială, încadrați ca funcționari ai muzeelor, care cunosc programele și manualele școlare — existând chiar o secție pedagogică a muzeelor care arată metodele și procedeele ce se pot folosi de către ghizi în instruirea și educarea elevilor.

Mai amintim crearea serviciilor de împrumut de materiale muzeistice pentru școli și de îndrumare privind modul lor de funcționare, realizarea unor muzee speciale pentru școli, crearea de muzee chiar în școli de către cadrele didactice cu ajutorul elevilor ș.a.

Realizări deosebit de importante în ceea ce privește procesul de modernizare a învățământului istoriei în școală se constată în introducerea tehnicii contemporane și în special a mijloacelor audio-vizuale.

Această introducere a tehnicii moderne în procesul de învățământ implică o serie de metode și procedee noi în predare, cu ajutorul cărora activizarea elevilor crește la maximum, metode și procedee care trebuie stăpânite de profesorul de istorie, spre a nu le compromite în fața elevilor, și care — așa cum am mai spus — nu trebuie fetișizate, nici privite cu ușurință ca un simplu divertisment.

UNESCO, începând încă din anul 1953, a inițiat și în acest domeniu o serie de cercetări ce au dat valoroase rezultate practice. Trebuie evidențiată aici activitatea laboratorului pedagogic al Universității din Caen (cercetările profesorului G. Miallaret) și cea a Institutului Învățământului general și politehnic al Academiei de științe pedagogice din R.S.F.S.R.

Pentru psiho-pedagogia metodelor audio-vizuale, UNESCO a organizat: reuniuni ca cea de la Messina, de la New Delhi, din Mexico, Tokio și cercetări concretizate într-o serie de publicații în special pentru istorie, de exemplu, privind filmul, televiziunea, magnetofonul, radioul, picupul etc. Amintim: Batho Gordon, *New dimensions in history teaching*, în „Usuel Education London“, april. 1964, p. 6—8. (O nouă amploare dată predării istoriei), Mouchet, Raymond: *Le disque et l'enseignement de l'histoire* în „Cahiers pédagogiques“, Paris, 15, 1959; D. I. Poltorsk, *Experiența folosirii emisiunilor didactice de televiziune în predarea istoriei*, în „Sovietskaia pedagogica“, 12, 1961; N. Polkownikova: *Lețiile-film la istorie*, în „Narodnoe obrazovanie“, 2, 1962; — R. Bélis, *Les émissions d'histoire et de géographie peuvent-elles contribuer à la compréhension internationale?* în „L'éducation nationale“, 9, 4 VII 1965 și articolele apărute recent în „Europe“ nr. din aprilie-mai 1966, referitoare la folosirea televiziunii în procesul instructiv-educativ.

Cercetările Institutului învățământului general și politehnic al Academiei de științe pedagogice din R.S.F.S.R. au dus la importante rezultate cu privire la posibilitățile de introducere a metodelor tehnice audio-vizuale în școli și de generalizare a lor (cineficarea școlilor), precum și la rolul important al profesorului în folosirea noilor metode și procedee.

În procesul de modernizare a predării istoriei în școală, de introducere a metodelor audio-vizuale, un rol însemnat îl joacă și apariția unor organizații și instituții cinematografice, care au drept scop realizarea, distribuirea și utilizarea filmelor didactice.

Importante pentru cunoașterea și folosirea metodelor și procedeele audio-vizuale sînt și studii ca acela al lui R. Lefranc, *Les techniques audio-visuelles au service de l'enseignement* și Henri Dieuzeidé, *Les techniques audio-visuelles dans l'enseignement*¹⁰ în care se dau date și cu privire la istorie.

Care sînt principalele aspecte ale folosirii mijloacelor audio-vizuale în predarea istoriei la noi în țară?

Ținînd seama de specificul acestei discipline, de faptul că ea studiază fenomene și evenimente care nu pot fi percepute direct, nemijlocit, de către elevi (nici chiar cele actuale, îndepărtate în spațiu), se impune, pe lângă cuvîntul viu al profesorului, utilizarea din plin a mijloacelor audio-vizuale. Pentru a ușura înțelegerea, mai ales de către elevii mici, a esenței proceselor sociale și spre a-i obișnui să discearnă care sînt sarcinile contemporaneității, elevii trebuie atrași spre studierea acestei discipline, atît de bogată în efecte educative, prin folosirea în predarea ei a unor metode și procedee vii, atrăgătoare și noi¹¹.

Utilizarea materialelor audio-vizuale contribuie la evitarea alunecării spre pura teoretizare, spre sociologism. Ea ajută la realizarea a ceea ce are mai atrăgător și mai specific istoria, a coloritului și a atmosferei istorice. Pe de altă

¹⁰ *Le film d'enseignement en Belgique*, Etudes du centre National de Sociologie du Travail, 1963.

¹¹ I. Berca, *Probleme psiho-pedagogice ale modernizării învățământului*, în „Revista de pedagogie“, 5, 1966, p. 44.

parte, oferă elevilor ocazia să lucreze în mod independent la acest obiect, confecționând, manipulând sau analizând unele dintre aceste materiale. Se realizează totodată aplicarea practică a cunoștințelor istorice, lărgirea orizontului elevilor și legătura cu viața. Prin utilizarea unora dintre aceste materiale nu numai că nu se supraîncarcă lecția, ci se ușurează procesul învățării ei, prin participarea mai activă a elevilor.

Folosirea mijloacelor audio-vizuale în predarea istoriei în școală este, așadar, legată în primul rând de specificul procesului cunoașterii istorice. Ca și în alte cazuri, punctul de plecare al cunoașterii faptului sau fenomenului istoric este observația empirică. „Premizele cunoașterii, atât în ceea ce privește aspectele existenței sociale, cât și cele ale conștiinței sociale — spune Marx în *Ideologia germană* — pot fi stabilite pe cale pur empirică, fără nici o mistificare și speculație, prin : opere, momente, obiecte, scrieri...”¹². Deci observația empirică, momentul senzorial al cunoașterii istorice, se realizează în predarea istoriei prin intuirea și analizarea materialelor audio-vizuale, în primul rând a izvoarelor istorice de mîna întâi — cele contemporane faptului expus — și, bineînțeles, cele mai sugestive și cele mai accesibile elevilor.

Pe lângă materialele prezentate prin intermediul tehnicii moderne, care redau nemijlocit realitatea istorică, deoarece provin dintr-o epocă dată și sînt direct legate de faptele istorice pe care le ilustrează (unelte, monumente, așezări vechi, costume, podoabe, inscripții, documente etc.), există nenumărate alte materiale : beletristice, plastice, fotocinematografice și de televiziune, care, deși înfățișează realitatea istorică în chip mijlocit, indirect, sînt de o mare importanță instructiv-educativă. Acestea din urmă, în măsura în care au fost alcătuite pe baze științifice și cu talent, pe baza unor concepții etice și estetice înalte, au o mare valoare didactică și trebuie să facă parte integrantă din fondul de material didactic al școlii, iar folosirea lor trebuie să constituie o obligație a profesorului de istorie. Astfel, istoria dezvoltării forțelor de producție, a culturii dintr-o anumită epocă istorică, poate fi prezentată fie „pe viu”, fie cu ajutorul mijloacelor audio-vizuale. Elevii sînt puși în contact direct cu formele ei autentice, prin vizitele la muzeu, la șantiere și la locuri istorice ; indirect prin proiectarea și analizarea fotografiilor, stampelor, a imaginilor unor obiecte arheologice. De asemenea, același lucru se realizează prin reproducerea la magnetofon a unor fragmente din opere literare sau muzicale celebre (de exemplu, o scurtă lectură artistică din teatrul antic — din *Perșii*, de Eschyl, *N. Bălcescu*, de Camil Petrescu, din opera lui Dante, din *Țesătorii*, de H. Heine etc.), sau prin cîteva fraze muzicale, de exemplu, din *Uvertura 1812*, de P. Ceaiikovski, *Eroica*, de L. van Beethoven, din opera lui C. Porumbescu, a lui G. Enescu etc.) Deci prin analiza, pe baza proiectării sau audierii a unor fragmente din capodoperele artistice ale antichității, ale Renașterii și ale artei moderne și contemporane, crește valoarea instructiv-educativă a lecției. Exemple de acest fel au fost și

¹² K. Marx, Fr. Engels, *Ideologia germană*, în *Opere*, vol. 3, p. II, Editura Politică, București, 1962, p. 20.

demonstrațiile făcute în cadrul secției de istorie a sesiunii de la Cluj¹³. de cadrele didactice din acest oraș.

Și literatura pedagogică românească din trecut a subliniat importanța utilizării materialelor intuitive în procesul instructiv-educativ, iar reprezentanții de seamă ai istoriografiei noastre au accentuat acest lucru (de exemplu, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, Gh. Bariț, I. Bogdan, N. Iorga, I. Lupăș ș.a.), bineînțeles în limitele concepției și tehnicii epocii respective.

Apreciind rolul educativ al istoriei, Partidul Comunist Român a luptat încă din anii ilegalității atât pentru democratizarea conținutului acestei discipline, cât și pentru îmbunătățirea metodelor ei de predare. În procesul de transformare revoluționară a țării noastre, început la 23 August 1944, a fost angajată și școala, deci și predarea istoriei. O dată cu schimbarea radicală a conținutului predării istoriei, a fost nevoie să fie înnoite și metodele de predare. Astfel, în metodicile de istorie, în materialele didactice editate de Ministerul Învățământului, în organizarea diferitelor forme ale muncii metodice la nivelul școlii, raionului, regiunii, în cadrul institutelor de perfecționare, precum și în activitatea societății noastre s-a observat o preocupare neîntreruptă pentru perfecționarea metodelor și procedeele predării istoriei în școală, în care se include și sus-amintita sesiune de la Cluj din aprilie 1966.

A fost valorificată critic experiența școlii burgheze române în ceea ce privește folosirea metodelor și mijloacelor tradiționale, a unor materiale didactice, ca : harta istorică, tabloul istoric, planșele, schemele, diagramele, mulajele etc. și s-au inițiat forme noi de realizare a conținutului cursului de istorie, ca : lecția pe bază de documente și excursie etc. S-a dat mai mare importanță folosirii beletristicii și mai ales mijloacelor audio-vizuale. În ultimii ani au fost dotate școlile cu unele mijloace audio-vizuale moderne, adecvate și predării istoriei. Ne vom opri asupra acestora.

Amintim printre mijloacele audio-vizuale moderne, utilizabile în predarea istoriei : harta electrificată, aparatele pentru proiecții fotocinematografice (statice și dinamice)¹⁴ radioul, televiziunea, magnetofonul, pic-up-ul, discul.

Superioritatea acestora este evidentă față de cele tradiționale : asigură o mai bună organizare a lecției, economisesc timpul, permit o sistematizare și reliefare a problemelor de istorie și, prin apelul la mai mulți analizatori, ajută elevilor să-și întipărească mai ușor cunoștințele, să sesizeze esențialul, să le lege de practică, de viață.

În folosirea proiecțiilor fotocinematografice statice (fotografii, diapozitive, diafilme), a filmelor documentare sau artistice (producție națională sau străină), ca : *Ceramica, artă milenară, Calatis, Unirea, Capodopere ale antichității, Revoluția burgheză din Franța 1789—1794, Voroneț* ș.a., este necesar să se țină seama de rolul, locul și momentul folosirii lor, de conținutul materialului proiectat și de raportul lui față de tema lecției. Profesorul trebuie să organizeze

¹³ Organizată de Societatea de științe istorice și filologice între 23 și 24 aprilie 1966.

¹⁴ Vezi I. Berca, *Folosirea mijloacelor audio-vizuale*, în „Revista de pedagogie”, 6, 1960.

și să conducă desfășurarea lecțiilor de istorie cu proiecții, să dirijeze perceperea imaginilor și analiza lor de către elevi, precum și formularea generalizărilor și concluziilor. În momentul de față se poate afirma că folosirea mai ales a diafilmului s-a răspândit mult în rândurile profesorilor de istorie.

Profesorul are libertatea de a stabili, în funcție de tipul și conținutul lecției, momentul folosirii mijloacelor audio-vizuale, ținând seama că nu se poate indica pe care treaptă anume a lecției trebuie introdus materialul, deoarece aceasta ar ușura o alunecare spre formalismul treptelor herbartiene¹⁵. De exemplu, diafilmul *Sarmisegetuza* sau filmul *Tudor* pot fi folosite în întregime sau parțial, în cadrul lecției sau în afara orelor de clasă, atât pentru lecția de comunicare de noi cunoștințe, cât și ca material nou pentru o lecție recapitulativă. De asemenea, unele secvențe pot fi utilizate atât în fixarea, cât și în verificarea cunoștințelor etc. Bineînțeles, în toate aceste eventualități are deosebită importanță pregătirea strictă de către profesor a acestor activități atât sub aspect organizatoric, cât și metodic, căci o lecție în care folosirea mijloacelor audio-vizuale nu este bine făcută este o lecție nereușită în ansamblul ei.

Condiția esențială pentru eficiența utilizării mijloacelor audio-vizuale în predarea istoriei este activizarea permanentă a gândirii elevilor, atât prin pregătirea prealabilă, cât și prin explicațiile bine dozate și bine plasate pe parcurs¹⁶. De pildă, în proiectarea diafilmelor *Cultura evului mediu* sau *Renașterea* este necesar nu numai să se indice elevilor ce trebuie să urmărească în desfășurarea secvențelor, dar să fie solicitați să analizeze, să facă aprecieri, comparații cu epoca contemporană, caracterizări asupra esenței fenomenului cultural respectiv, a trăsăturilor sale generale și particulare, cu scopul de a se preciza noțiuni, ca : realism, umanism, modernism, stilurile și curentele diferitelor epoci, specificul național reflectat în domeniul literaturii și artei respective etc. și cu scopul de a fi sesizate ideile progresiste și formele artistice desăvârșite care se observă din materialele prezentate.

Este de la sine înțeles că în alegerea unor materiale, ca : fotografiile, diapozitivele, care nu sînt verificate de specialiști autorizați, sau de cercul ori comisia metodică de istorie criteriul urmat de profesor trebuie să fie conținutul lor științific : veracitate, mesajul progresist și nivelul artistic înalt, precum și aspectul tehnic, care nu trebuie de loc neglijat (claritatea imaginilor, formularea corectă și atractivă a textelor).

Material grafic (tablouri) de proiecție (diafilme, diapozitive), de sunet (discul) există deja în inventarul multor școli, iar în fondul de material didactic al D.G.I.C.G. al M.I. sînt în curs de apariție și altele. Menționăm și existența unei Filmotechi a Ministerului Învățămîntului în incinta Liceului „Lazăr” din București, de unde se pot împrumuta pentru uzul școlilor filme documentare și artistice. Diafilme ca : *Sarmisegetuza*, *Aspecte din cultura evului mediu*, (I—II), *Vechi cetăți feudale*, *Epoca lui Mihai Viteazul*, *O pagină de eroism*

¹⁵ Lucru constatat și în urma unor experimente și anchete în câteva școli din Craiova și din Capitală.

¹⁶ I. Berca, *Probleme psihopedagogice ale modernizării învățămîntului*, în „Revista de pedagogie”, 5, 1966.

popular (16 februarie 1933), *Douăzeci de ani de la eliberarea patriei noastre, Lupta P.C.R. împotriva dictaturii militare-fasciste și a războiului hitlerist ș.a.*, cu toate lacunele didactice și tehnice pe care le au unele dintre ele, sînt totuși mijloace variate și vii furnizate de tehnica modernă, care înnoiesc stilul predării istoriei, dau colonit și viață lecțiilor, stimulează imaginația elevilor, le creează stări afective mai puternice și, în general, le trezesc interesul pentru studiul acestei discipline.

Pentru unele lecții de istorie cu teme de cultură este necesar să se facă și corelația cu alte discipline: limba și literatura română, limbile străine, geografia, desenul, folosindu-se diafilme și discuri, ca *Poezia și proza după 23 August 1944*, *Bălcescu* de Camil Petrescu, recitări din clasicii francezi, englezi, germani, ruși, etc. De asemenea, pot fi utilizate mapele cu reproduceri după opere de artă din muzeele naționale sau de peste graniță ș.a., capodopere ale folclorului (poezii, costume, artă, muzică etc.).

Folosirea proiecțiilor fotocinematografice statice, printre care și diafilmul, reprezintă la ora actuală forma de modernizare a predării istoriei cea mai accesibilă pentru orice tip și orice condiții tehnice ale școlilor noastre. Trebuie remarcat însă că, deși în multe școli utilizarea diafilmului se face cu succes și a devenit o metodă destul de obișnuită, totuși ea nu s-a generalizat. Experiența pozitivă în această direcție a multor școli din București, Cluj sau din Lerești, Breaza, Brănești ș.a.) este o dovadă că greutățile pot fi învinse.

Cu toate dificultățile de ordin tehnico-organizatoric, filmul cu conținut istorico-documentar sau artistic — este forma cea mai recomandabilă, cea mai nouă și cea mai populară de modernizare a predării istoriei. Datorită atracției pe care o exercită în general „cea de-a șaptea artă” asupra tineretului și datorită posibilităților multiple instructiv-educative pe care le oferă (această artă le include pe toate celelalte și este dublată de folosirea a numeroase științe), profesorul de istorie trebuie să lupte pentru utilizarea largă a filmului cu conținut istoric, artistic sau documentar. Chiar în unele sate, unde nu există deocamdată condiții de vizionare a filmelor în cadrul școlii, se pot realiza seri de filme istorice, făcîndu-se apel la caravanele cinematografice, la căminul cultural, sugerîndu-le acestora titlurile de filme istorice și perioadele cînd este indicat să fie proiectate.

Atît filmul documentar, cît și cel artistic cu conținut istoric, prezentînd în forme estetice (deci mai atrăgătoare) aspectele complexe, variate și multilaterale ale unei epoci, ale unor fenomene, evenimente sau personalități istorice, îi ajută pe elevi să sesizeze esențialul și să se transpună în atmosfera timpului. Filmul istoric dă posibilitatea percepției directe a ambianței epocii respective, prezentînd felul de viață, concepțiile, năzuințele și lupta maselor populare, precum și rolul marilor personalități care s-au identificat cu interesele acestora. Filmele istorice oferă crîmpeie de istorie veridice prin reliefarea tipicului în forme artistice reușite și dau elevilor posibilitatea de a-și formula mai ușor aprecierile și concluziile asupra epocii date și de a lua poziție principială față de fenomenele istorice respective. Bine realizate, ele contribuie deci din plin la educația multilaterală a elevilor, le îmbogățesc intelectul, stimulîndu-le atît operațiile cogni-

tive¹⁷, cât și formarea convingerilor și sentimentelor morale în spiritul umanismului socialist, le educă spiritului de observație și gustul estetic sănătos.

Spre a evita deformarea noțiunilor și în general a realității istorice, precum și a simțului estetic, profesorul este obligat să-i prevină pe elevi și asupra nivelului scăzut al unor filme pseudoistorice, ca *Teodora*, *Cartagina în flăcări*, *Elena din Troia*, *Mongolii*, *Corăbiile lungi* etc. care, prin prezentarea spectaculoasă, prin exagerarea unor aspecte neesențiale, prin modernizarea istoriei trecute, falsifică adevărul istoric și sînt în general lipsite de conținut valoros și de bun gust.

Este cazul să subliniem cu acest prilej că pentru reușita folosirii mijloacelor tehnice moderne, profesorul de istorie trebuie să aibă o preocupare în plus cu privire la pregătirea sa culturală — estetică, la cunoașterea principalelor probleme de plastică, muzică, teatru, cinema, pentru a sesiza conținutul de idei al operei prezentate elevilor, mesajul și limbajul artistic în care este exprimată, ca să știe să deosebească adevărata frumusețe de falsa înfrumusețare.

În ceea ce privește metodică folosirii filmului și a diafilmului, pe baza indicațiilor specialiștilor în acest domeniu și a analizei experienței cadrelor didactice care le-au folosit pînă acum, se desprind unele indicații. Filmul și diafilmul cu conținut istoric pot fi folosite fie la tipul de lecție de comunicare de noi cunoștințe, fie la cel de recapitulare. Și într-un caz și în celălalt, este necesară discuția pregătitoare a profesorului cu elevii, discuție care urmărește: încadrarea filmului în epocă, și în capitolul sau tema la care se referă (de exemplu, la filmele *Alexandru Nevski*, *Ian Hus*, *Richard al III-lea* se va arăta elevilor că este vorba de epoca feudală din țara respectivă, și anume de probleme, ca: luptele feudale, lupta de eliberare împotriva dominației străine etc.). Prezentînd în linii mari filmul (artistic sau documentar), profesorul atrage atenția elevilor asupra aspectelor esențiale pe care trebuie să le urmărească, asupra lucrurilor noi, care apar în film — necunoscute lor, asupra semnificațiilor multiple care le-ar putea scăpa. În cazul filmelor artistice, este bine să se ceară elevilor să-și formuleze și unele aprecieri de ordin estetic: ce le-a plăcut din film și de ce: mesajul filmului, regia, interpretarea, tehnica etc.

În cazul cînd lecția se bazează pe filme documentare sau diafilme (de exemplu, *Histria*, *Callatis*, *Beethoven*, *Prin muzeele de artă*, *Theodor Aman*, *N. Grigorescu* ș.a.), în raport cu particularitățile de vîrstă ale elevilor, se poate întreprinde în unele momente proiectarea pentru a se da explicații suplimentare elevilor.

Discuția finală este necesar să urmărească realizarea unei priviri de ansamblu asupra filmului, încadrarea cunoștințelor și a concluziilor desprinse din film în ansamblul problemelor cuprinse în lecție sau în capitolul din manual, precum și răspunsul elevilor la chestiunile puse de profesor în discuțiile preliminare.

Mai trebuie menționat și faptul că în raport cu conținutul, lungimea filmului sau diafilmului și cu momentul cînd sînt folosite, ele pot fi utilizate în întregime sau parțial. Pot fi combinate și mai multe mijloace intuitive, ca: dia-

¹⁷ I. Berca, *op. cit.*, p. 46.

filmul, magnetofonul, beletristica, cu condiția evitării supraîncărcării lecției și a integrării organice a acestora în lecție. De exemplu, pentru capitolul privind epoca homerică pot fi folosite fragmente din filmul *Ulisse*, recitări pe discuri din *Odissea*; la fel pentru tema „Teatrul grec”, discuri din opera *Oedip* de G. Enescu, recitări imprimare pe bandă de magnetofon din opera lui Sofocle, la fel și pentru alte teme pot fi folosite discuri și filme ca *Austerlitz* sau *Marsilleza*¹⁸.

Folosirea filmului oferă profesorului condițiile cele mai bune de dezvoltare a gândirii elevilor, de orientare a acestora spre îmbinarea permanentă a metodei deductive cu cea inductivă, de analiză și sinteză. În ciuda aparențelor și chiar a unor afirmații sceptice, folosirea filmului nu diminuează, ci sporește rolul conducător al profesorului de istorie, iar „lecția-film”, varianta a unor tipuri de lecții de istorie, are perspective frumoase și deci popularizarea și răspândirea ei mai largă este necesară. Și în acest caz, profesorul are rolul determinant și depinde de el ca materialul să fie din plin valorificat. Prin folosirea exagerată și formală a filmului, diafilmului, elevul devine un simplu spectator iar rolul instructiv-educativ al acestor materiale prețioase este diminuat, gândirea elevilor lîncezește.

Radioul și televiziunea, mijloacele cele mai noi de modernizare a procesului de învățămînt, nu sînt încă folosite la noi în predarea istoriei decît sporadic, sub forma referirilor profesorului la conținutul unor emisiuni care au tangență cu istoria, deși în ultimul timp s-au înregistrat realizări valoroase care pot veni și în sprijinul profesorului de istorie (de exemplu, emisiunile de la televiziune și radio pe teme „prin muzee” ș.a.).

Pentru a se crea condiții prielnice folosirii radioului și televiziunii, este necesară colaborarea între profesorii de istorie și direcția programelor radio-televiziunii, cu participarea organelor competente din Ministerul Învățămîntului, în vederea organizării unor cicluri periodice de emisiuni cu conținut istoric pe teme, ca : momente de seamă din lupta popoarelor pentru libertate și progres social ; dezvoltarea forțelor de producție și a tehnicii în diferite perioade istorice ; evenimente epocale din istoria omenirii ; din comorile culturii popoarelor de-a lungul veacurilor ; curente, stiluri și școli în arta plastică ; mari personalități din istoria omenirii, precum și un întreg ciclu privind istoria poporului nostru, pe tema „Contribuția poporului nostru la lupta pentru libertate și progres și la îmbogățirea culturii universale” ș.a. Parte din asemenea teme se și tratează.

Există încercări timide și izolate de folosire și a magnetofonului și discului. Unii profesori de istorie au încadrat în lecții fragmente din beletristică, interpretate de mari actori, sau fragmente muzicale care ilustrează evenimente istorice de seamă. De exemplu, s-a intercalat în descrierea luptei de la Rovine fragmentul respectiv din *Scrisoarea a III-a* de M. Eminescu, recitată de G. Vrăca ; în alte lecții, un fragment din *O scrisoare pierdută*, de I. L. Caragiale, sau discursul lui M. Kogălniceanu cu privire la împroprietărirea țăranilor, discurs pe care profesorii de la Cluj (în cadrul sesiunii metodice sus-amintite) l-au pre-

¹⁸ Vezi *Le film d'enseignement en Belgique*, Editon de l'Institut de Sociologie, 1963.

zentat înregistrat pe bandă de magnetofon, rostit de un actor al teatrului din localitate ; pentru campania napoleoneană în Rusia s-a transmis la unele lecții o parte din *Uvertura 1812*, de P. Ceaicovski, iar pentru lecția Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, o parte din discursul istoric rostit de Lenin, prin care se anunță popoarelor victoria revoluției socialiste. În același fel pot fi folosite recitări din fabulele lui La Fontaine sau din *Le Cid* de Corneille pentru tema „clasicismul francez“, câteva strofe din *Marseilleza*, pentru lecția *Începuturile Revoluției, Căderea Bastiliei* (din tema „Revoluția burgheză din Franța“ (1789—1794), *Internaționala*, pentru tema „Comuna din Paris“, fragmente din oratoriile *Horia, Tudor Vladimirescu, Doftana* etc. la lecțiile respective.

Trebuie extinsă și metoda folosită de unele comisii metodice și cabinete pedagogice de a se înregistra pe bandă de magnetofon lecții de istorie demonstrative, spre a fi discutate, cu scopul îmbunătățirii predării istoriei cu ajutorul mijloacelor audio-vizuale moderne.

Modernizarea predării istoriei cuprinde aspecte complexe și angajează în realizarea ei nu numai pe profesor, ci și conducerea școlii și forurile superioare.

Condițiile materiale sînt, firește, factorul inițial al succesului în acțiunea de modernizare a predării istoriei. Direcțiile școlilor, secțiile de învățămînt, Serviciul de material didactic din Ministerul Învățămîntului și chiar arhitectii proiectanți trebuie să țină seama de asigurarea acestor condiții. Ei trebuie să lupte pentru traducerea în viață a sarcinilor trasate de Congresul al IX-lea al P.C.R. și de ultimele documente de partid care arată că vor fi investite fonduri, orientate în principal spre dotarea cu utilaj modern, că cinematografia și radioteleviziunea își vor spori capacitatea de producție, ceea ce ne îndreptățește să sperăm că se va da atenția cuvenită și filmului didactic și celui cu conținut istoric și în general asigurării condițiilor pentru modernizarea predării istoriei.

Pentru ca modernizarea predării istoriei să se poată extinde, este necesară cunoașterea și popularizarea unor inițiative bune, care s-au soldat cu realizări frumoase. Cabinetele de istorie, Colțurile istorice și încercările de organizare a unor Muzee școlare trebuie să fie studiate mai temeinic iar experiența lor să fie difuzată în masa profesorilor de istorie.

Cabinetul școlar de istorie creează ambianța, atmosfera și condițiile materiale cele mai potrivite pentru lecțiile de istorie, prezentînd și o serie de avantaje față de lecția ținută în clasă : se economisește timpul care se cheltuiește cu transportarea și aranjarea materialelor demonstrative și a aparatelor, se oferă elevilor posibilitatea de a lua contact, înainte de intrarea profesorului, cu materialul ilustrativ pregătit anume pentru lecție (hărți tematice, imagini, tablouri, scheme, documente, stampe, copii după opere de artă etc).

Perceperea și analizarea de către elevi a materialelor expuse în cabinetul istoric într-un timp mai îndelungat și în condiții mai bune decît în clasele obișnuite asigură formarea unor reprezentări și noțiuni istorice mai bogate în conținut, mai vii și mai durabile. Se consolidează și se lărgeste astfel orizontul intelectual al elevilor, se formează și se dezvoltă sentimentele și convingerile etice, estetice și ateist-științifice ale acestora. În același timp elevii dobîndesc mai ușor deprinderea de a se orienta pe hartă, priceperea de a mînuși aparatele

moderne, li se ascute spiritul de observație și perspicacitatea, se obișnuiesc să explice o schiță, o schemă, un document istoric. În timpul liber, elevii iau contact, prin biblioteca acestui cabinet, cu luorările istorice cele mai importante, de specialitate și beletristice, fapt care îi stimulează în cunoașterea și consultarea lor.

Cabinetul de istorie obligă în mai mare măsură pe profesor la evitarea rutinei în predare, prin găsirea unor metode și procedee de antrenare a întregii clase în participarea la lecție, făcând apel atât la analizatorul verbal, cât și la cel vizual.

Pentru încurajarea unor inițiative pozitive ale profesorilor de istorie pe linia modernizării predării acestui obiect în școală, filialele Societății de științe istorice și filologice trebuie să inițieze elaborarea și publicarea în paginile culegerii noastre de materiale metodice privind asemenea realizări, cel de față fiind un început modest.

Este necesar ca Ministerul Învățământului să reflecteze asupra unei tematici de filme artistico-didactice cu teme de istorie, care să fie sugerate Secției de filme documentar-științifice de pe lângă Studioul „Alexandru Sahia“. Considerăm că ar fi binevenită înființarea unor secții pedagogice pe lângă muzeele de istorie raionale și regionale. Acest lucru este realizabil cu cadrele de specialitate pregătite în Secția de muzeistică-arhivistică a facultății de istorie.

Deoarece s-a constatat că folosirea sporadică și adesea necorespunzătoare a mijloacelor moderne provine și din necunoașterea de către profesori a aparatelor și a procedeelelor tehnice noi, precum și din neînțelegerea importanței modernizării predării acestui obiect, socotim necesară pregătirea și sub acest aspect a viitorilor profesori, creîndu-se în acest scop pe lângă Facultatea de istorie, pe lângă I.P.C.D. și pe lângă institutele pedagogice „laboratoare de istorie“ și instructaje speciale (acestea să se repete periodic).

Laboratoarele de istorie ar trebui să cuprindă materialele care să ilustreze principalele probleme ale studiului istoriei și ale metodicii predării ei, materiale referitoare la experiența realizată în acest domeniu și în special în direcția modernizării predării istoriei ș.a.

Într-un astfel de laborator ar trebui să existe materiale de specialitate variate, ca : documente istorice originale și editate, enciclopedii, lucrări de orientare ideologico-politică, lucrări de metodică editate sau dactilografiate (traduceri), beletristică cu conținut istoric etc. ; să existe un fișier pe probleme care să sprijine pe studenți și pe profesori în studierea, pe baza bibliografiei celei mai complete, a problemelor de istorie, de conținut și de metodică ; o filmotecă (diafilme, diapozitive etc.), care să asigure studenților și profesorilor posibilitatea de a face proiecții în legătură cu o anumită temă pe care o pregătesc ; vitrine orizontale și verticale cu exponate privind cercetările arheologice, documente originale sau în facsimile, care pot familiariza pe studenți cu folosirea lor în viitor, în predarea istoriei în școală ; hărți istorice generale și tematice, aranjate conform recomandărilor pedagogice ; tablouri și stampe istorice, expuse (cu

explicația necesară), literatură metodică referitoare la experiența modernizării predării istoriei, referate asupra consfătuirilor științifice privind această problemă, planuri de lecții, în care modernizarea ocupă un loc important etc.

În fața rutinei și a șovăielilor unor profesori, modernizarea predării istoriei, cu unul dintre principalele sale aspecte, folosirea mijloacelor audio-vizuale, are darul „de a scoate la lumină din cei patru pereți ai clasei” — așa cum spune Henri Dieuzeidé — metodele, procedeele și îndemânarea în predarea istoriei a celor mai experimentați colegi, de a le îmbogăți prin mijloacele tehnicii contemporane care sînt în același timp științifice și fascinante.

Congresul al IX-lea al P.C.R. și documentele de partid recente care arată că în perioada anilor 1966—1970 se vor investi pentru dezvoltarea bazei materiale a învățămîntului circa 3,5 miliarde lei, că nivelul actual al societății noastre impune ridicarea pe o treaptă și mai înaltă a cunoștințelor¹⁹ de cultură generală științifice și tehnice ale tuturor cetățenilor patriei, deschid perspective largi unei continue desăvîșiri a muncii noastre, stimulîndu-ne să găsim noi căi de perfecționare a predării istoriei la nivelul și posibilitățile pe care ni le oferă știința istorică și tehnica mondială.

Dar, așa cum s-a mai spus, modernizarea predării istoriei însemnînd în primul rînd un fel nou, mai realist și mai profund de a privi faptele și fenomenele istorice, profesorul de istorie va trebui să aibă mereu prezentă o indicație de bază a documentelor de partid: „Istoria trebuie să prezinte întregul proces al luptei revoluționare, în complexitatea sa, să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele, nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții”²⁰.

Modernizarea predării istoriei este impusă de cerințele obiective ale epocii contemporane, de practica desăvîșirii construcției socialiste a țării noastre.

Ea trebuie să țină seama de uriașele cuceriri ale cunoașterii umane, să stimuleze setea de cultură a tinerei generații, să valorifice tradițiile progresiste ale disciplinei istorice îmbinîndu-le cu tot ce oferă astăzi știința istorică marxistă și tehnica modernă. Metodele și procedeele de folosire a mijloacelor moderne, audio-vizuale trebuie să aibă în vedere înnoirea predării istoriei în esență, în conținutul ei nu numai în veșmintele, în zona ei exterioară.

Specificul disciplinei istoriei, care arată cum s-a păstrat și transmis generațiilor experiența omenirii, oferă posibilități vaste de transformare în sens pozitiv a tineretului nostru, insufliîndu-i respect și dorința de a acționa pentru tot ce este nobil, pentru libertate și progres.

Modernizarea predării istoriei nu trebuie privită ca un scop în sine, ci trebuie să urmărească sporirea eficacității instruirii și educării elevilor în spiritul umanismului socialist.

¹⁹ N. Ceaușescu, *Raport la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R.*, Editura Politică, București, 1965, p. 52.

²⁰ *Idem*, *Partidul Comunist Român, continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român*, Editura Politică, București, 1966, p. 8.